

אות אלף

עונב—אנב. ברא' ד' כ"א
 פרי—אבי. ויקרא י"ט כ"ג
 עפרת—אבר. שמות ט"ו י'
 שכר—אנר. ברא' ט"ו א'
 נג—אנר. דברים כ"ב ח'
 מִזְבֵּחַ—אנר. שמות ל"ד ו"ג
 חדר—אנר. ברא' ט"ג ל'
 גרן—אנר. במדבר י"ח כ"ז
 טלאך—אוגר. ברא' ל"ב ד'
 סגר—אחד. ברא' י"ט ו'
 בשש—אחר. שמות ל"ב א'
 דרדר—אטר. ברא' ג' י"ח
 חבל—אטון. שמות ל"ה י"ח
 בער—אכל. " כ"ב ד'
 פרש—אכל. " כ"ט י"ד
 שחר—אכס. ויקרא י"ג ל"א
 מרגל—אלל. ברא' ט"ב ט"ו
 בהן—אליון. שמות כ"ט כ'
 אמץ—אלם. דברים ג' כ"ח
 לסד—אלף. ברא' כ"ב כ"ה
 שפחה—אמה. ברא' י"ב ט"ו
 ערפל—אמט. דברים ד' י"א
 חשב—אמן. שמות כ"ו א'
 שה—אמר. ברא' כ"ב ו'
 נשיא—אמרכל. במדבר ג' ל"ח
 איה—אן. בראשית ג' ט'
 גול—אנס. " כ"א כ"ה
 רמואה—אסא. " ג' ו'
 מראשותי—אסר. ברא' כ"ח י"א
 קשר—אסר. " ל"ו ו'
 כלא—אסר. במדבר י"א כ"ח
 עץ—אע. בראשית ו' י"ד
 פני—אפא. " א' ב'
 ספק—אפשר. " ד' י"ד
 שאור—אצוות. שמות ז' כ"ח
 שטלה—אצטל. ברא' ט"ה כ"ב
 קבץ—אצר. " ט"א ט"ו
 דרך—ארח. " ו' י"ב
 בר—ארח. שמות כ"ה י"ג
 תורה—ארייתא. ברא' ט"ט י"א
 המתנה—ארך. " כ"ב ח'
 ארץ—ארע. " א' א'
 כא—אתא. " ב' י"ט
 טקום—אתר. " א' ט'

—אתרוג. ויקרא כ"ג ט'

אות הבית

אוב—בר. ויקרא י"ט ל"א
 עכור—כדיל. ברא' ג' י"א
 חפוש—בדק. " ל"ט י"א
 סור—בדר. " ט' י"ט
 בשת—בהת. " ט"ט ח'
 חפז—בהל. שמות י"ב י"א
 שש—בוץ. " כ"ה ד'
 תנשמת—בות. ויקרא י"א י"ח
 בקע—בזע. ברא' ו' י"א
 שבת—בטל. " ח' כ"ב
 רע—ביש. " ב' י"ז
 איתן—בייר. דברים כ"א ד'
 חפש—בלש. ברא' ל"א ל"ה
 מתק—בסס. שמות ט"ו כ"ה
 כן—בסס. " ל' י"ח
 בזה—בסר. במדבר ט"ו ל"א
 בקש—בע. ברא' ט"ח כ"ב
 איש—בעל. " ג' ט"ו
 לפיד—בער. " ט"ו י"ז
 בהמה—בעיר. " א' כ"ד
 פתות—בצע. ויקרא ב' ו'
 שטם—בר. ברא' ט"ו י"ט
 בן—בר. " ד' י"ז
 יצר—ברא. " ב' ח'
 חוץ—ברא. " ו' י"ד
 אך—ברם. " ט' ד'
 אך—בשל. " כ"ה ל"ד
 אחר—בתר. " ה' ד'

אות הגימ"ל

קש—גבב. שמות ה' ו'
 איש—גבר. ברא' ו' ה'
 יימים—גבר. " ל"ו כ"ד
 עבת—גדל. שמות כ"ח י"ד
 כנף—גדף. " י"ט ד'
 תוך—גו. ברא' ו' י"ד
 בור—גוב. " ל"ו כ'
 ארכה—גוב. שמות ו' ד'
 כיסוי—גוף. במדבר י"ט ט"ו
 תתך—גור. ברא' ט"ז י"ח
 עיי—גזת. במדבר כ"א י"א
 מלחמה—גח. שמות א' י'
 כרת—גט. דברים כ"ד ג'

אפן—גלגל. שמות י"ד כ"ה
 קרח—גלד. ברא' ל"א ט'
 בגד—גלם. " כ"ה כ"ח
 חקק—גלף. שמות כ"ח ט'
 נבח—גלש. ויקרא י"ג ט"א
 כלה—גמר. ברא' י"ח כ"א
 גחל—גמר. ויקרא ט"ז י"ב
 סקר—גנו. ברא' ט"א ל"ו
 מחסה—גנן. " ו' ט"ז
 גלל—גנדר. " כ"ט ג'
 כנרת—גנטר. דברים ל"ג כ"ג
 כסלים—גנסס. ויקרא ג' ד'
 קערה—גסה. שמות כ"ה כ"ט
 חבק—גסף. ברא' כ"ט י"ג
 נאף—גף. ויקרא ב' י'
 תרחור—גר. " כ"ו כ"ב
 עצם—גרם. ברא' ב' כ"ג
 יעה—גרף. שמות כ"ו ג'
 ענה—גרץ. ברא' י"ח ו'

אות הדלית

זאת—דא. בראשית ג' י"ג
 שפט—דאין. " י"ט ט'
 איבה—דכב. " ג' ט'
 זבח—דבח. " ח' כ'
 השגה—דבק. " ט"ד ד'
 קח—דבר. " ב' ט"ו
 גל—דגר. " ל"א ט"ו
 כאב—דוי. " ל"ה ח'
 סיר—דוד. במדבר ו' י"ח
 ירא—דחל. ברא' ג' ו'
 אץ—דחק. " י"ט ט"ז
 טהור—דך. " ו' ב'
 ידעוני—דכר. ויקרא י"ט ל"א
 לשד—דליש. במדבר י"א ח'
 פן—דלמא. ברא' ג' ג'
 תמונה—דמה. שמות כ' ד'
 חשב—דמה. ברא' ל"ז ח'
 ישן—דטך. " ב' כ"א
 נעץ—דעץ. " ל' ל"ח
 קרש—דף. שמות כ"ו ט"ו
 זקן—דקן. ויקרא י"ג כ"ט
 בית—דר. ברא' ו' י"ד
 מעלת—דרג. שמות כ' כ"ג
 דלת—רשא. ברא' י"ט ו'
 רשא—דתא. " א' י"א

לוח מכל תיבות שבתרגום שבתשעה חומשי תורה

אות ההא

--- הריוט. ¹⁰⁰ברא' כ"ה י"ז
הלך-הך. " י"ט ב'
משפט-הלכתא. " מ' י"ג
חגר-הסן. שמות כ"ח ר'
כחשבה-הרהר. במד' ט"ו ל"ט

אות הזיין

פעכן-זג. שמות כ"ח ל"ד
נגה-זהר. ברא' ל"ח כ"ח
צדה-זווד. " מ"ב כ"ה
מקצוע-זוה. שמות כ"ו כ"ד
כלכל-זון. בראשית מ"א מ'
נע-זוע. שמות י"ג י"ז
לך-זול. בראשית ג' י"ד
חרב-זין. כ"ז ג'
צדיק-זכך. " י' י'
כוער-זמן. " א' י"ד
ספיר-זמרנד. שמות כ"ח י"ח
טין-זנה. בראשית א' י"א
סחר-זעף. דברים ב' כ"ה
קטן-זער. בראשית א' ט"ז
לזה-זף. שמות כ"ב כ"ר
שא-זקף. ברא' י"ג י'
טר-זר. " י"ט ב'
סגר-זרו. " ג' י'

אות החית

שחת-חבל. ברא' ו' י"ב
נשך-חבל. שמות כ"ב כ"ד
א לוח-חבר. ברא' כ"ט ל"ד
כ שור-חגר: " ט"ז ז'
ססח-חגר. ויקרא כ"א י"ח
שמחה-חרה. ברא' י"ז י"ז
גבח-חרת. ויקרא י"ג נ"ה
דבור-חזה. ברא' ג' י"א
נחש-חזה. " א'
נחש-חורטן. " מ"ט י"ז
לבן-חור. " ל' ל"ה
חששי-חור. שמות כ"א ב'
ראה-חוא. ברא' א' ד'
כפזר-חור. שמות כ"ה ל"א

חפר-חטט. ברא' ג' ז'
ג שכח-חטב. דברים כ"ו י"ז
חמס-חטף. ברא' ו' י"ב
כקל-חטר. " ל' ל"ז
ד גדר-חטר. במד' ל"ב ט"ז
נא-חי. שמות י"ב ט'
מילדת-חיה. " א' ט"ו
גיא-חיל. במדבר כ"א כ'
רחץ-חלל. שמות כ"ט י"ז
נבוב-חלל. " כ"ז ח'
חמץ-חל. במדבר ו' ג'
תבלול-חלוז. ויקרא כ"א כ'
צמיתות-חלט. " כ"ה כ"ג
זר-חלן. שמות כ"ט ל"ג
תחת-חלף. ברא' ד' כ"ה
שלף-חלץ. " ל"ד כ"ז
רפה-חלש. דברים כ"ח י"ג
כעס-חמה. ברא' מ"ט ז'
חתן-חמה. במדבר י' כ"ט
יין-חמר. ברא' ט' כ"א
שאור-חמר. דברים ט"ז ד'
מחול-חנג. שמות ט"ו כ'
ח(ח) חסן-חנס. ויקרא כ"ו ל'
חמלה-חס. ברא' י"ט י"ז
חרפה-חסר. " ל' כ"ג
מנע-חסך. " מ"א י"ט
ו גמל-חמל. " כ"א ח'
תקף-חסן. " מ"ג ל"א
חרס-חסף. ויקרא ו' כ"א
כסוי-חפה. ברא' ו' י"ד
קצר-חצר. " ח' כ"ב
שרה-חקל. " ב' ה'
חלון-חרך. " כ"ז ח'
כבש-חרף. " כ"א כ"ח
מתנים-חרץ. " ל"ו ל"ד
חרטום-חרש. " מ"א ח'
קעקע-חרת. ויקרא י"ט כ"ח
יוז-חשב. ברא' י"א ו'
רד-חת. " ב' ה'

אות הטיית

צלו-טוה. שמות י"ב ח'
הר-טור. בראשית ז' י"ט

חמר-טין. שמות א' י"ד
נע-טלטל. ברא' ד' י"ב
שמע-טלף. ויקרא י"א ג'
טמן-טמר. ברא' ג' ח'
פח-טס. במדבר י"ז ג'
פתו-טעה. ברא' ג' י"ג
אמתחת-טען. " מ"ב כ"ז
מבול-טף. " ו' י"ז
כבה-טף. ויקרא ו' ו'
שפן-טפו. " י"א ה'
טף-טפל. ברא' ל"ד כ"ט
שחלח-טפר. שמות ל' ל"ד
סבל-טפש. ויקרא כ"ו כ"א
דגל-טקס. במדבר א' ג"ב
שמר-טר. ברא' ב' ט"ו
היכל-טרכן. דברים ג' ד'
נקף-טרף. ברא' מ"א ח'
ז איה-טרף. ויקרא י"א י"ד
ח שבו-טרק. שמות כ"ח י"פ

אות היוד

יפה-יאה. ברא' כ"ו ל"ז
חרועה-יבב. שמות ל"ב י"ז
הבאה-יכל. ברא' מ"ב י"ט
דוראים-יברח. " ל' י"ד
נתן-יהב. " א' י"ז
מוסר-יכח. דברים א' א'
סוף-יער. שמות ב' ג'
אורח-יצב. " י"ב ו"ט
כבר-יקר. ברא' מ"ח ו'
חרש-ירח. " ז' י"א
ט פטרה-ירק. שמות כ"ח י"ז

אות הכף

קוץ-כב. בראשית ג' י"ח
י מגבע-כבע. שמות כ"ח מ'
חפש-ככש. " כ"ז י'
נפילת פנים-ככש. ברא' ד' ה'
כזב-כרב. ברא' י"ח ט"ז
חלון-כו. " ז' י"א
נכון-כון. במדבר ל' ז'
גזר-כלל. שמות כ"ט ז'
מדה-כל. " ט"ז י"ח

(א) היינו להדבק „באהעטטין“ . (ב) שם טקום . (ג) וכן איתא בערוך על וד' האמירך (דבר' כ"ו).
(ד) היינו נדרות צאן . (ה) מין ע"זועי"ש רש"י . (ו) ענינו העחקת יונק משרי אמו לגדלו ולחכמו .
(ז) מין עוף איננה טהורה . (ח) מין אבן שהי' בחשן . (ט) מין אבן שהי' בחשן . (י) כגן בעד הראש :

לוח מכל תיבות שבתרגום שבתמשה חומשי תורה יז

גביע—כלר. ברא' ס"ד ב' כ'
 בוש—בלם. ברא' ב' כ"ה
 ארב—כמן. ברא' כ"ו ס"ב
 כהן—כמו. ברא' כ"ז כ"ב
 אסף—כנש. ברא' א' ט'
 כסמת—כנת. שמות ט' ל"ב
 זמירא—כסה. ויקרא כ"ה ג'
 מספא—כסת. ברא' כ"ד כ"ה
 עתה—כען. ברא' ג' כ"ב
 שפת—כף. ברא' כ"ב י"ו
 רעב—כסן. ברא' י"ב ו'
 (א) עיר—כפר. במדבר כ"א כ"ה
 חפר—כרה. ברא' ג' י"ט
 קרא—כרו. ברא' מ"א מ"ג
 (ב) עיר—כרך. ברא' כ"ה ט"ו
 (ג) תרשיש—כרם. שמות כ"ח כ'
 אנרף—כרמו. שמות כ"א י"ח
 (ד) עצט—כרן. ברא' ו' י"ג
 כסא—כרס. ברא' ט"א ט'
 כוכן—כשר. ברא' כ"ד כ"ג
 ספח—כת. ויקרא כ"ה ה'
 קיר—כתל. שמות ל' ג'
 פשתן—כתן. שמות ט' ל"א
 כחית—כתש. שמות כ"ז כ'
 ננע—כתש. ברא' י"ב י"ו

אות הלמד

ינע—לאח. ברא' ח' כ"ט
 פרת—לבלב. ברא' מ' י'
 (ה) לוי. ברא' י"ב כ'
 אל—לוח. ברא' י"ג י"ט
 כאד—לחד. ברא' א' ל"א
 כפר—לחיית. במדבר כ"א ט"ו
 פלגש—לחן. ברא' כ"ב כ"ד
 (ו) להט—לחש. שמות ו' י"א
 ארור—לט. ברא' ג' י"ד
 בעק—ליש. שמות י"ב ל"ד
 אין—לית. שמות ח' ו'

לביא—לית. ברא' מ"ט ט'
 לחי—לע. דברים י"ח ג'
 לעג—לעב. ברא' ג"ו י"ב
 חבר—לסף. שמות כ"ו ג'
 איחור—לקש. ברא' ל' ס"ב

אות המם

אולי—מאם. ברא' ט"ו ב'
 כהר—מבע. במדבר ל"ב י"ו
 חרמש—מגל. דברים ט"ו ט'
 חנם—מגן. ברא' כ"ט ט"ו
 שבר—מגר. ברא' מ"ט י"ז
 כדוע—מדון. ויקרא ו' י"ו
 מסן—מרע. ברא' ל"ז ל"ב
 מאום—מרעם. ויקרא ה'
 קרקר—מות. דברים כ"ח ל"ח
 שבועה—מום. ברא' כ"ד ח'
 הך—מחה. ברא' ח' כ"א
 ארג—מחה. שמות כ"ח ל"ב
 (ז) גבול—מחו במדבר כ"ב ל"ט
 הנע—מט. ברא' ו' י"ט
 גשם—מטר. ברא' ו' י"ב
 שפל—מך. ויקרא י"ג כ'
 דבר—מלל. ברא' ב' ו'
 שאב—מלי. ברא' כ"ד י"א
 עצה—מלך. שמות י"ה י"ט
 כלי—מן. ברא' כ"ד ג"ג
 מי—מן. שמות ו' י"ח
 ספר—מנה. ברא' א' י"ד
 פקד—מנה. ברא' ל"ט ד'
 רביר—מנך. ברא' מ"א מ"ב
 חרל—מנע. ברא' י"א ו'
 מק—מס. ויקרא כ"ז ל"ט
 רי—מס. שמות ל"ו ה'
 נתן—מסר. ברא' ט' כ'
 מחבת—מסרת. ויקרא כ' ה'
 בטן—מעח. ברא' ג' י"ד
 ריב—מץ. ברא' י"ג ו'
 תוך—מצר. ברא' א' ו'

אדון—מר. ברא' ד' כ'
 שטט—מרג. דברים י"ט ה'
 משע—מרד. ויקרא ט"ז ט"ו
 מדה—משך. שמות כ"ו כ'
 שמן—משח. ברא' כ"ח י"ח
 עור—משח. ברא' ג' כ"א
 אלן—משר. ברא' י"ב ו'
 (ח) אבנים—מחבר. שמות א' ט"ז

אות הנון

הוכי'—נכח. שמות י"א ו'
 כנור—נבל. ברא' ד' כ"א
 מעין—נבע. ברא' ז' י"א
 חרב—נגב. ברא' ח' י"ג
 גוע—נגר. ברא' ל"ה כ"ט
 חרש—נגר. שמות ל"ה ל"ג
 חרד—נד. ויקרא כ"ו ו'
 אור—נהר. ברא' א' ג'
 דג—נון. ברא' א' כ"ו
 גער—נוף. ברא' ל"ז ו'
 נגיעה—נוק. ברא' כ"ו י"א
 שבת—נח. ברא' ב' כ'
 אפה—נחתם. ברא' מ' א'
 נשא—נטל. ברא' ו' י"ו
 עול—ניר. ברא' כ"ו מ'
 ערמה—נכל. שמות כ"א י"ד
 חיל—נכס. ברא' ל"ד כ"ט
 נקר—נמר. ברא' ל' ל"ב
 עצב—נסס. ברא' ל"ד ו'
 (ט) נחש—נסה. ברא' ל' כ"ז
 פרת—נע. במדבר י"ז כ'
 (י) יענה. ויקרא י"א ט"ו
 נצב—נעץ. ברא' כ"ח י"ב
 (יא) ערה—נפץ. ברא' כ"ד כ'
 יצא—נסק. ברא' א' י"ב
 צכה—נץ. ברא' מ"א כ"ג
 נטע—נצב. ברא' ב' ח'
 ערף—נקף. שמות י"ג י"ג

(א) אשר איננה נדילה. (ב) אשר היא גדולה. (ג) מין אבן יפה' בחשן. (ד) היינו חצי היום.
 (ה) היינו הלוייה למי שיוצא לדרך. (ו) היא ענין אחיות העינים. (ז) והוא תחום החולק
 ומכדיל בין מקום למקום. (ח) והוא מקום הפרדת הרכיבים ועניני מושב האשה היוולדת ועי' רש"י שם'
 (ט) הוא ענין כישוף. (י) מין עוף אשר איננה טהורה. (יא) ענינו לעקור הדבר ממקומו ולהפכו מכתה למעלה
 מכלי לכלי.
 (מ)

לוח מכל תיבות שבתרגום שבחמשה חומשי תורה

רחף—נשב, ברא' א' ב'
שכח—נשה ברא' כ"ו מ"ה

אות הסמך

טמא—סאב, ברא' ל"ד ה'
קן—סב, ברא' י"ח י"א
קח—סב, ברא' ב' כ"א
נשא—סבל, ברא' ד' כ"ג
נשא—סבר, ברא' י"ג ו'
תקוה—סבר, ברא' ל"ו ח'

משתחוה—סגד, ברא' י"ח ב'

רב—סנה, ברא' א' כ"ב
צרע—סגר, ויקרא י"ג ב'
קרע—סרק ויקרא י"א ג'
ערך—סרה, ברא' י"ד ב'
עד—סדה, ברא' כ"א ל'

ירח—סרה, ברא' ל"ו ט'
רחץ—סח, ברא' י"ח ד'

סביב—סחר, ברא' כ"ג י"ז
צד—סטר, ברא' ו' ט"ז

כתה—סיע, ברא' כ"ו כ"ז
חרב—סית, ברא' כ"ו ג'

ירך—סית, שמות כ"ו כ"ב
יתד—סכה, ברא' כ"ו י"ט

הבט—סכה, ברא' ט"ו ה'
נבון—סבל, ברא' ט"א ל"ג

רש—סכן, ברא' ט"ה י"א
חרב—סכן, ברא' כ"ב ו'

מחל—סלח, ויקרא י' י"ז
שקל—סלע, ברא' כ"ג ט"ז

על—סלק, ברא' ב' ו'
עור—סמך, ברא' ב' י"ח

א ארן—סמך, שמות כ"ו י"ט
טמן—סמן, ברא' ט"ג כ"ג

אדים—סמק, ברא' כ"ח כ"ח
שכר—סמר, ברא' כ"ד ו'

נעל—סנא, ברא' י"ד כ"ג
שונא—סנא, ברא' י' כ'

עור—סעה, ברא' כ"א כ'
סקר—סער, שמות כ' ח'

מוזוח—סף, שמות י"ב ו'
רקיק—ספג, שמות כ"ט ב'

סר—ספה, במדבר ד' י"ג
די—ספק, ברא' כ"ד י"ט

גלח—ספר, ברא' ט"א י"ד
מחקק—ספר, ברא' ט"ט ו'

חוף—ספר, ברא' ט"ט י"ג
עלילה—סקף, ברא' ט"ג י"ח

סרד—סרב, ברא' כ"ו ל"ח
מכבר—סרד, שמות כ"ו ד'

חטא—סרח, ברא' ל"א ל"ז
באש—סרי, שמות ו' י"ח

שוטר—סרך, שמות ה' ו'
חרף—סתו, ברא' ח' כ"ב

אות העין

עשה—עכד, ברא' א' ו'
כר—עכט, ברא' ל"א ל"ד

דגן—עבר, ברא' כ"ו כ"ח
נגב—עכה, שמות כ"ו י"ח

כריח—עכה, שמות כ"ו כ"ז
זמור—עכר, במדבר י"ג כ"ג

גרל—ערכ, ויקרא ט"ז ח'
עבר—עדה, ויקרא כ"ז ו'

הרה—עדה, ברא' ג' ט"ז
ספחת—עדה, ויקרא י"ג ב'

עז—עדן, ברא' כ"א כ"ב
דק—ערק, במדבר כ"ג ו'

טוי—עול, שמות ל"ח כ"ח
טבעת—עוק, ברא' ל"ח י"ח

עטה—עטף, ויקרא י"ג ט"ה
חיק—עטף, שמות ד' ו'

איחור—עכב, ברא' י"ט ט"ז
תבואת—עלל, ברא' ט"ז כ"ד

נער—עלם, ברא' י"ד י"ד
צלע—עלע, ברא' ב' כ"א

כחה—עם, ויקרא י"ג ו'
עצב—עטל, ברא' ג' י"ז

צמר—עמר, ויקרא י"ג ט"ז
צאן—ען, ברא' ד' ב'

ללאת—ענב, שמות כ"ו ד'
דבר—עסק, ברא' י"ב י"ז

כפל—עף, שמות כ"ו ט'
סחט—עצר, ברא' ט' י"א

זג—עצר, במדבר ו' ד'
יקב—עצר, במדבר י"ח כ"ז

צד—עקא, ברא' כ"ו מ"ו
קץ—ער, ברא' ט' כ"ד

שחט—ערב, ברא' ל' ט'
כלאים—ערב, ויקרא י"ט י"ט

נכך—ערבל, שמות י"ד ג'
ערם—ערטל, ברא' ב' כ"ח

נס—ערק, ברא' י"ד ו'
שרוך—ערק, ברא' י"ד כ"ג

אספסוף—עררב, במדבר י"א ד'
נצב—עתד, ברא' כ"ח י"ג

מוכן—עתד, ברא' ט"א כ"ח
ישן—עתק, ויקרא י"ג י"א

עשיר—עתיר, שמות ל' ט"ז

אות הפ"א

הרם—פגר, שמות י"ט כ"א
אשך—פחד, ויקרא כ"א כ'

בריא—פטם, ברא' ט"א ב'
מצה—פטר, ברא' י"ט ג'

שלח—פטר, ברא' ט"ד ג'
בלול—פל, שמות כ"ט ב'

בער—פל, דברים י"ט י"ג
חלק—פלג, ברא' ט"ו ו'

עכד—פלה, ברא' ב' ה'
חבל—פלך, דברים ג' ד'

נקה—פנה, ברא' י"ד י"ז
ב ערב—פני, ברא' ט"ט כ"ז

ערן—פנק, ברא' ט"ט כ'
ג ישפה—פנתר, שמות כ"ח כ

סיר—פסכתר, שמות כ"ו ג'
חרוץ—פסק, ויקרא כ"ב כ"ב

חצר—פצה, ברא' כ"ה ט"ז
צו—פקד, ברא' ג' י"ז

עף פרה, ברא' א' ב'

א) והוא כן ובסיס, ב) עניני לילה הפנת היום והוא בה"ש, ג) מין אבן שהי' בחשן.

לוח מכל תיבות שבתרגום שבתמישה חומשי תורה יה

גרש סף, ויקרא ב' י"ד
 זן—פרנס, ברא' ט"ו כ'
 כף—פרס, ברא' ח' ט'
 ערך—פרס, ויקרא ה' ט"ו
 טהר—פרע, דברים ז' ד'
 קרם—פרף, שמות כ"ו ו'
 גאל—פרק, ברא' ט"ח ט"ו
 שמע—פרק, ויקרא א' י"ז
 הבדל—פרש, ברא' א' ו'
 מלא—פרש, שמות ג' כ'
 פרו—פס, ברא' א' כ"ב
 רחב—פסף, שמות כ"ה כ"ח
 נטס—פשר, ויקרא י"א ג'
 דבר—פתגם, ברא' י"ב י"ג
 רחב—פתה, ברא' ו' ט"ז
 שפיפן—פתן, ברא' ט"ט י"ז
 שולחן—פתר, שמות כ"ה כ"ג

אות הצדי

רצון - צבי, ברא' ל"ו ד'
 כנס צבע, ויקרא י"א כ"ה
 מלקח צבת, במדבר ד' ט'
 ירך—צה, ויקרא א' י"א
 שמס צרה, ברא' א' י"ב
 צעק—צוח, ברא' ט"א נ"ה
 צמא צהה, שמות י"ז ג'
 סנפיר ציץ, ויקרא י"א ט'
 יד - ציר, שמות כ"ו י"ז
 שליח—ציר, במדבר כ"א כ"ט
 קשב—צית, בראשית ד' כ"ג
 צד ציה, בראשית י"א ד'
 תלה—צלכ, ברא' ט' י"ט
 תמלה—צלה, ברא' ד' כ"ו
 בקע צלה, ברא' כ"ב ג'
 טמן צנע, שמות ט"ז ל"ג
 מולג—צנר, שמות כ"ו ג'
 עצב צער, ברא' ג' ט"ז
 בקר—צפר, ברא' א' ה'
 שעיר—צפר, ברא' ל"ז ל"א
 שאג צרה, במדבר כ"ד כ"ד
 חפץ—צרך, ברא' ט"ו י"ב

אות הקוף

נגד - קבל, ברא' י"א ט'
 שמע קבל, ברא' י"ז כ'
 חשך - קבל, ברא' ט"ו י"ב
 ערף—קרל, ברא' ט"ט ח'
 פרור—קדר במדבר י"א ח'
 נום - קדש, ברא' כ"ד כ"ב
 הרג - קטל, ברא' ד' ח'
 צרו—קטף, ברא' ל"ו כ"ה
 שב עה—קיס, ברא' כ"א כ"ג
 שרף—קל, במדבר כ"א ו'
 כנס - קלם, שמות ח' י"ב
 נבל - קלן, ברא' ל"ד ו'
 קשקש קלף, ויקרא י"א ט'
 כדך - קלת, ברא' כ"ד י"א
 נציב - קטא, ברא' י"ט כ"ז
 חגב קמץ, במדבר י"ג ל"ג
 סוכב - קף, ברא' ב' י"א
 ינשוף - קף, ויקרא י"א י"ז
 נחר—קסין, ויקרא י"א כ"א
 מאס - קץ, ויקרא כ"ו ט"ו
 מלחמה—קרב, ברא' י"ד ב'
 אררט קרה, ברא' ח' ד'
 רכל קרץ, ויקרא י"ט ט"ז
 כרעים - קרצל ויקרא י"א כ"א
 עיר - קרת ברא' ד' י"ז
 אמת - קשט ברא' ג' א'

אות הריש

גדול רב, ברא' א' ט"ז
 משח - רב שמות כ"ח מ"א
 ילד—רבוא, ברא' כ"א ח'
 רכץ—רבע, במדבר כ"ב כ"ז
 חמר רגג, ברא' ב' ט'
 אף רגז, ברא' י"ח כ"ג
 א) עקב רגל ברא' ל' ל"ה
 סקל רגס, שמות ח' כ"ב
 רקע—רדה, שמות ל"ט ג'
 מרחשת רדת, ויקרא ב' ז'
 רץ רהט, ברא' י"ח ב'

שבע - רוה, ברא' ט' כ"א
 רחב רוח, ברא' כ' י"ז
 תנוך רים, שמות כ"ט כ'
 שבר - רוע, ברא' ט"ט ו'
 בטח - רחץ, ברא' ל"ד כ"ה
 סגול - רחק, ויקרא ד' י"ח
 נדה - רחק, ויקרא י"ב ב'
 שרץ - רחש, ברא' א' כ'
 לח—רטב, ברא' ל' ל"ז
 כישוף—רטן דברים י"ח י"א
 נטש—רטש, שמות כ"ג י"א
 עמק - רים ברא' י"ד י"ז
 תהו - ריק, ברא' א' ב'
 ברך - רכב, דברים כ"ח ל"ה
 כרטל - רכך, ויקרא ב' י"ד
 שא - רם, ברא' כ"א ט"ז
 שלך - רמי, ברא' י"א ג'
 תשבץ—רמץ, שמות כ"ח ד'
 ערב—רטש, ברא' א' ה'
 כחות—רסס, ויקרא כ"ב כ"ד
 רכיב—רסס, דברים ל"ב ב'
 תחת - רע, ברא' א' ז'
 רצון—רעה, ברא' ד' ד'
 רגז רעס, שמות ט"ז כ"ד
 חמת רקב, ברא' כ"א י"ד
 טלוא—רקע, ברא' ל' ל"ב
 נשה—רש, שמות כ"ב כ"ד
 רשות - רשה, שמות י"ט י"ג
 סלעם רשון, ויקרא י"א כ"ב
 חרות רשע, ויקרא י"ג ו'
 עפל—רשע, במדבר י"ד ט"ד
 רעד—רתח, שמות ט"ז ט"ז
 רכב - רתך, ברא' ט"א מ"ג

אות השי"ן

יתר—שאר, שמות כ"ט ל"ד
 שכן—שכב, שמות ג' כ"ב
 הלל—שנה, ברא' י"ב ט"ז
 דרך—שבל, במדבר כ"ב כ"ד
 סנור—שברר, ברא' י"ט י"א
 שריג—שבש, ברא' ט' ו'

לוח מכל תיבות שבתרגום שבחמשה חומשי תורה

יהם—שגש. שמות י"ד כ"ד	חלב—שמן. ברא' ר' ד'	שב—תב. " ו' ל'
חסר—שגא. במדבר ל"א מ"ט	כהן—שמש. " י"ד י"ח	דרש—תבע. " ט' ה'
ספיר—שנוז. שמות כ"א י"ח	להט—שנן. " ג' כ"ד	שבר—תבר. " ו' ו'
שעיר—שה. ויקרא י"ז ו'	נער שנק. שמות י"ד כ"ו	פחת—תבר. ויקרא י"ג ג"ה
שף—שדא. ברא' ט' ו'	חסר—שע. ברא' י"א ג'	יו—תדי. שמות י"ב כ"ב
ירך—שדא. במדבר ח' ד'	פתיל—שע. במדבר י"ט ט"ו	חרד—תוה. ברא' כ"ו ל"ג
אבק—שדל. ברא' ל"ב כ"ה	חלק—שע. ברא' כ"ז י"א	שור—תור. " י"ח ז'
עצה—שדר. ויקרא ג' ט'	ספר—שעה. " כ"ד ס"ז	שפה—תחר. שמות כ"ח ל"ב
שים—שוה. ברא' ו' ט"ז	נכאת—שעף. " ל"ז כ"ה	גבול—תחס. ברא' י' י"ט
רחיב—שוק. " ט' כ"ב	טחן—שף. שמות ל"ב כ'	מעקה—תיק. דברים כ"ב ח'
חומה—שור. שמות י"ד "	חתת—שפל. ברא' ל"ה ח'	פתע—תכף. במדבר ו' ט'
הוצאה—שחל. " ב' ו'	נאה—שפר. " ו' ב'	שרשר—תכן. שמות כ"ח י"ד
קרח—שחק. ויקרא י"ג ג"ה	כליון—שצה. " ב' "	שלג—תלג. דברים ג' מ'
שר—שחר. במדבר ט"ז ט"ו	טבוע—שקע. שמות כ"ה ו'	עשן—תנן. ברא' ט"ז י"ז
פשט—שט. ברא' ג' כ"ב	שרף—שקה. ברא' ט"א ו'	גרוע—תפל. דברים א' א'
בו—שט. " כ"ה ל"ד	חרב—שרב. " ל"א מ'	חפץ—תפש. ברא' ל"ד ט"ז
סער—שטר. ויקרא י"ט כ'	שכן—שרה. " כ' ח'	טוב—תקן. " א' ל"א
צמיד—שיר. ברא' כ"ד כ"ב	החל—שרה. " ו' א'	חוק—תקה. " כ"ח "
חלה—שכיב. מרע. ברא' מ"ח א'	ארוחת הצהרים—שרה.	מליץ—תרגם. " מ"ב כ"ג
שגג—שלה. ברא' ט"ג י"ב	ברא' ט"ג כ"ה	שני—תרי. " ט' כ"כ
להב—שלהב. שמות ג' ב'	תחרא—שרין. שמות כ"ח ל"ב	חלב—תרכ. שמות כ"ג י"ח
עוף—שלהי. ברא' כ"ה כ"ט	פרח—ששן. " כ"ה ל"א	צדיק—תריץ. " ח' "
פשט—שלת. " ל"ז כ"ג	בגד—ששף. ברא' ל"ח י"ח	גרש—תדך. ברא' ג' כ"ד
כשל—שלט. " א' ט"ו	חבר—שתף. ויקרא ה' כ"א	זעם—תדך. במדבר כ"ג ד'
שלך—שלי. ויקרא י"א י"ז		פתח—תרע. ברא' י' ט"ז
חליץ—שלהף. שמות מ"ו ט'	אות התיו	
שבת—שטט. ויקרא כ"ה ב'	חשוקה—תאב. ברא' ג' ט"ז	

ס ל י ק

ויען כי מדרך התרגום להחליף אית באות אחר שהוא ממוצא אחר, או מאיזה טעם אחר. אמרתי להציג לפני הקורא שינויי כל אות :

אותי ברא' מ"ט. יתי

אותה ברא' ט"ט. יתהין

לאמר ברא' נ'. לטימר

טלא ויקרא א'. מלי

טאין במדבר י"א. טנן

שינויי אות ב'

לכדו בראשית ל"ב. בלחודוהי

שינויי אות א'

את בראשית א'. ית

והאמין ברא' ט"ו. והימין

תאומים ברא' ל"ח. תיומין

מאכל ברא' ס'. מיכלא

יקרא ברא' ט"ו. יקרי

ואמר ברא' " ויימר

ראש ברא' מ"ח. רישא

היה שמות ל"ב. הוה
לפיהן ויקרא כ"ה. לפומהן
קריה דברים ב'. קרתא

שינוי אות ל'

תלכון שמות ו'. תהכון

שינוי אות מ'

למינו בראשית א'. לזניה
לכם שמות ו'. לכון
ממך שמות ו' מנך
ארגמן שמות כ"ו ארגוונא
כמדה שמות ל'. כוותה

שינוי אות נ'

בן בראשית י"ד. בר
בשנה ברא' כ"ו. בשתא
ויטמן ברא' ל"ה. וטמר

שינוי אות ס'

סורו בראשית י"ט. זורו
מסכה שמות ל"ב. מתכא

שינוי אות ע'

עופרת שמות ט"ו. אנרא

שינוי אות צ'

ארץ בראשית א'. ארעא
בצל ברא' י"ט במלל
עצי ברא' כ"ב. אעי
וירץ ברא' כ"ד. ורהט
רובצים ברא' כ"ט. רבעין
צלע ברא' ל"ב. מטלע
צדה ברא' ט"ב. זורין
צאן ברא' ט"ו. ענא
הצעיר ברא' ט"ח. זעירא
חמץ שמות י"ב. חמיע
צליאש שמות י"ב. טוי נור
פצע שמות כ"א. פדעא
נוצר שמות ל"ד. נטר
לרצונו ויקרא א'. לרעוא

כברול ויקרא כ"ו כפרולא

שינוי אות ג'

עונב בראשית ד'. ואנוכא
גר ברא' כ"ג. דייר

שינוי אות ד'

זקדה שמות ל'. וקציעתא
בד ויקרא ט"ו. בוץ

שינוי אות ה'

למה בראשית י"ב. למא
ההרא ברא' " למורא
עד כה ברא' כ"ב. עד כא
הם שמות ו'. אנון
להריח שמות ל'. לארחא
הרחק שמות ל"ב. ארחק

שינוי אות ו'

ערות בראשית ט'. ערית

שינוי אות ז'

זכר בראשית א'. דכר
זוהב ברא' ב'. ודהבא
זאת ברא' ט'. דא
סוכח ברא' ל"ה. מרכחא
זכרתי ברא' ט'. תדכרנני
זרועי ברא' ט"ט. דרעוהי
אוזן שמות כ"ט. אודנא
והוית שמות " ותדי
החזה שמות " חריא

שינוי אות ח'

חרב בראשית ל"א. שרבא
חחררה ברא' ט"ג. לאדרון
מתרצנים בסדבר ו'. מפורצנין

שינוי אות יוד

חיה בראשית א'. חיתא
יהי ברא' " יהון
יהי ברא' " והוה

(י)

שתויי אותיות

תשמה במדבר ה'. תספי
משרת במדבר ו'. תהרוה
השזמים במדבר י"א. ותומי
לשמן במדבר כ"ב. לסמן
שריון דברים ג'. סריון
ושלשת דברים י"ט. והתלת.
בשיד דברים כ"ו. פסידא
למשל דברים כ"ח. למתל
עשב דברים ל"ב. עסבא
מורשה דברים ל"ג. ירוהא

שינוי אות ת'

ותורתי בראשית כ"ו. ואוריתי
כפתרון " מ'. כפושרון
כתכונת שמות ה' סכום
כחיה " כ"פ. כתישא

לפעמים מחסר איזה אות מלשון הקודש כמו :

טוב בראשית א'. טוב
וקרא בדא' א'. וקרא
קראן שמות ב'. קרן.
אנכי שמות ג'. אנא
ויבלע שמות ז'. ובלע
ויחפרו שמות ז'. וחפרו
אחד שמות ח'. חד
אתהי שמות י'. אָתי
לדרתיכם שמות כ"ט. לדריכון
ונחשת שמות ל"ח. ונחשא
תחרא שמות ל"ט. תרא
חלל ויקרא י"ט. אחיל ●
ותללת " " ותחל
אוי במדבר כ"א. ווי
בוזו במדבר ל"א. בוזו
הניאון במדבר ל"ב. תנונן

וימציאו ויקרא ט'. ואמציאו
צמר ויקרא י"ג. עמר
יצק במדבר ה'. יריק
הציף דברים י"א. אסיף
צפרניה דברים כ"א. מופנהא
ביצים דברים כ"ב. ביצין
ורצוף דברים כ"ח. ורעיע

שינוי אות ק'

נבקעו בראשית ז'. אתכועו
ושקדים ברא' ס"ג. וסנדין
יקרא ברא' ס"ט. יערע
פקראקודש ויקרא כ"ג. מערע קדיש

שינוי אות ר'

עשרה ברא' ל"ב. עסרא

שינוי אות ש'

דשא בראשית א'. דיתאה
אשור ברא' י'. אתוראה
כשרים ברא' י"א. כשדאי
בשיבה ברא' ט"ו. בסיבו
יירשך ברא' ט"ו. ירתינך
ישב ברא' י"ח. יתב
וישקל ברא' כ"ג. ותקל
שנאיו ברא' כ"ד. סנאיהון
השמר ברא' ל"א. אסתמר
שכלו " " אתכילו
העשר " " עותרא
בשרנו ברא' ל"ו. בסרנא.
ותקשר ברא' ל"ח. וקשרת
כשלא שמות ד'. כתלגא
לאשה שמות ו'. לאנתו
השעודה שמות ט'. וסערי
שם. שמות כ"ט. תמן
השכרון שמות ל"ב. תהכרון
שפת שמות ל"ו. ספתא

שינויי אותיות

ו

עמו " ל"א. עימיה
 דק " ל"ב. דקיק
 כה " " כדנן
 ירוק ויקרא ז'. יודרק
 דק שמת ט"ו. דערק
 לו ויקרא כ"ה. דילין
 מכס ויקרא כ"ו. מנכון
 לו במדבר ה'. דיליה
 שבי " כ"א. שביא

ולפעמים יחיד במ' רבים:

חמאי בראשית מ"א. סרחני
 מכאוביו שמות ז'. מביהון

ולפעמים המוקדם מאוחר:

במוך כפרעה ברא' ט"ד. כפרעה כו'
 לפרעה לחמז ברא' ט"ז. חמשא כו'
 ואת שתי כו' שמות כ"ח. ויה תרהין

ולפעמים עבר במ' עתיד:

או ישיר שמות ט"ו. בק שכח

ולפעמים מל' זכר לנקבה:

כזאת ברא' ט"ה כ"ג. כרין
 זאת הברכה דברים י"ד. דין

לפעמים מזסיף נון במקום חיריק גדול כמו:

חיטין — חינטין
 אשתו — אנתתיה
 איביה — אינביה

ולפעמים מוסיף איוה אותיות על לה"ק כמו:

יום בראשית א'. ימא
 לילה " " ליליא
 לטפכם ברא' ט"ה. לטפלגן
 בתו ברא' ט"ו. ברתייה
 אבתי ברא' ט"ט. אבהתי
 בניו ברא' ט"מ. בנוהי
 מי שמיה ג'. מאן
 מתמול שמות ד'. מאתמלי
 ואיך שמות ו'. ואיכדין
 וידעו " ג' וידעון
 לתנין " ו' לתנינא
 כה " ו' בען
 יכלו " ו' יכילו
 למתי " ח'. לאמתי
 ואשה " י"א. ואתהא
 לו " ט"ו. לוי

ויגר אליהו! ראה ראיתי הובה לעצמי לספח פה בפארנו היקר הלחה, גם את האור הנסלא
 באורים נשנבים, ופרושים נעלמים, על איוה תרגומים ענינים מענינים שונים מאת
 הגאון הגדול, טעון וטגדול, דמי לבר אלהין, כקש"ת מו"ה של סח זלמן וצלה"ה טווילנא,
 מספר "תולדות אדם" המיוחס לאותו צדיק חסיד ועניו אשר בו יוספר תולדות חאדם הגדול
 בעניקים ואספתי וחברתי אותם אחת אל אחת, ונטצא ששה ביאורים על תרגום שבה' תוכשי.
 תורח"ק זששה לתרגום שבנביאים וכתובים. זהו' לקונטרס אחר וקראתיו בשמו "שש כשזר"
 והמכון "שש" היינו ד"ת ששה לתרגום שבתורה"ק ששח לתרגום שבג"ך "מ שויד" ר"ת מ'את
 לש'למה ז'למן ר' בינו. וגם הכונה שהלביש בגדי לש' לתרגומים האלה. ותקתי כי עין הקוראים
 ולבכותם ושמחו ויתענגו על השילוב פו עם פנינים. ויתעלסו יחד אהבה ואחות אל המחברת הקודש
 הלזה ברננים. להיות לי תמיר למשענים. להתאור תוקף ועוצם לאין אונים. וזכות תורת וקרושת
 א"א"ו הגאון כוהר"א בהגר"א וצלה"ה וחסידותו ופרישותו של הגאון הצדיק מוהרש"ו זוק"ל יעבור
 לבל חבאים ליהנות מאור תורחם, ומיוו שכינתם, להיות ביתם וורעם נכון עד שיבא אליהו.

שש משור

ב"ן בקיאותו בכל התרגומים היה מפליא ומבהיל דעת האדם כולם היו חרותים על לוח לבו ושגורים על לשונו כאשר רגיל על לשונינו ברכת שהכל והדומה לה :
בכל מקום ובכל זמן אשר פגע איש מוכשר לקבל טהרה היה מזרו אותו אל לטוד התרגומים והיה מנטל ומנשא את פרושם לפניו עד צבא השמים ולטען יפוח בלבו אש האהבה היה מראה לו למשל ולדוגמא פירושים קצרים ונעימים מהתרגומים מהוקנים ומיושבים על המקראות ע"פ פשוטו :

הליל את העם מתחת יד מלרים (שמות י"ח י'). תרגום ואמר יתרו בריך ה' די שיזב יתכן מידא דמלראי ומידא דפרעה די שיזב ית עמא מתחות מרות מלראי ע"כ :

ורמען לא אעמיסך קורא הנעים ברוב דברים לא הלכתי בגדולות ונפלאות הקושיות והספקות בעוז וחצלמות כי היה עיקר מגמתי ביאור הדברים וישבס עד שידמו רוב הספקות הנפלים במקרא ותרגום לכל מבין. הנה ידוע שצב לוי לא היו משועבדים חחת משא סבל של מלרים רק היו דרים חחת ממסלחו כשאר בני חורים הדרים במלכות חחרת כמבואר בדברי רש"י על מקרא (שס ה' ד') ויאמר אליהם מלך מלרים למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו לסבלותיכם. ופרש"י ז"ל לכו לסבלותיכם לכו למלאכתכם שיש לכם לעשו' בצתיכם אבל מלאכת שעבוד מלרים לא היתה על שצטו של לוי וחדע לך שהרי משה ואהרן יולאים וזאים ע"כ. והענין הוא מפני שמלת לסבלותיכם מורה על משא סבל כמו (שס ב') וירא בסבלותם. ע"כ ראה רש"י ז"ל שאי אפשר לפרשו בשום אופן על מלאכת פרעה המשוחפת לכל ישראל כי משה ואהרן לא היו משועבדים בסבל זה להיותם משבט לוי אבל מן ההכרח לפרש על מקרא (ישעיהו י' ק"ז) והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכלך וגו' מפרש התרגום ויהי בעידנא ההיא תעדי מרוותיה מן וכו' ע"כ. נמלא שאלת

הערה מראש מקדם צכוד אלוה עלי אהלינו בהלונר חכמי ההלמוד על ראשינו היתה מלידת התרגומים שומה צפי האנשים הגדולים ההם. אמרו חז"ל (צ"ק ג') ושמואל אמר מצעה זה השן דכתיב נבעו מלפניו. מאי משמע כדמחרנס רב יוסף אהגלין מטמרת. ואמרו (קדושין ע"ב) אלא לר' יוסי מאי וישב ממזר באשדוד (זכריה ט"ו) כדמחרנס רב יוסף ויתבין בית ישראל לרחטון בארעהון דהוי דמו בה לטוכראין. ואמרו (מועד קטן כו) אביו ואמו ורבו שלמדו תורה מנלן (פי' שקורעין עליהם קרע שאינו מחאחה) דכתיב (מלכים ב' ב' י"ב) ואלישע רואה והוא מלעק אבי אבי זה אביו ואמו. רבב ישראל ופרשיו וגו' זה רבו שלמדו תורה מאי משמע כדמחרנס ר' יוסף רבי רבי דעב להין לישראל צללותיה מרהיכין ופרשין. ועוד רבות כמו אלה :

זבן היה למוד התרגומים ליכוד מוסד אל כל בית הלמודים בלב ראשי ישראל רבותיו הקדמונים כמו הרמב"ם ורמב"ן ורש"י ורד"ק כמבואר לכל מבין עם תלמיד המעיין בספריהם היקרים ומאירים ככוכבים לעולם ועד. אולם זה רבות בשנים אשר פנינו עורף ללימוד הנחמד הזה והוא לנו ככלי אין חסך בו וזהחסרון הזה גבר עלינו אולי מדורות דבים וגלכ עד היום הזה :

ימלאה הטה הששה שבתרגום תוה"ק :
ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הליל אתכם מיד מלרים ומיד פרעה אשר

שמלת מרוות פי' כמו משא ככל קשה מאיד. ועתה מבואר המקרא ותרנומו בדרך אמת ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הליל "אחכס" ר"ל משה ואהרן מיד מלרים ר"ל ממשלת מלרים מפני שלא היו משועבדים בשעבוד קשה. אשר הליל את העם ר"ל כלל ישראל מתחת יד מלרים מסבלם הקשה ולכן הוסיף מלת מתחת שהוא מורה על שפלת המדרגה. וגם ההרגום מבואר על פי הדברים האלה בדרך נעים מאוד שעל מלת אשר הליל אחכס מיד מלרים שבארנו כי על משה ואהרן אמר זה מפרש בפתח די שיזב יתכון מידא דמלרים ר"ל ממשלתם כאשר בארנו מפני שלא היו משועבדים אבל על מלות אשר הליל את העם מתחת יד מלרים שבארנו שעל כלל ישראל שהיו משועבדים תחת עול הקשה של מלרים נאמר. תרגם די שיזב ית עמא מתחת מרוות מלראי שמלת מרוות מורה על שעבוד קשה :

[ב] **כתוב** בתורה (שמות כ"א ו') והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורלע אדוכיו את אזני במרלע וגו'. נוסח תרגום שלנו. ויקרביניה לות דשא או לות מזוזתא וירלע רבוגיה ית אודנא במרלע וכו'. ואמרו חז"ל (קדושין כ"ב) והגישו אל הדלת או אל המזוזה יכול שההא המזוזה כשירה לרלוע עליה תלמוד לומר (דברים ט"ו י"ז) ולקחת את המרלע ונתת באזני ובדלת וכו', בדלם ולא במזוזה הא מה תלמוד לומר או אל המזוזה מקיש דלת למזוזה מה מזוזה מעומד אף דלת מעומד : **הנה** כלל גדול הוא לטוטפת בין עינינו מרבותינו הקדמונים מענין הדרשות אשר דרשו חז"ל על פשוטי המקראות ויותר בעניני הלכות לריכין אנו להבדיל בין הדרשות הסותרות את הפשט ובין

ובין הדרשות המחלפות מהפשט כי הדברי' המתחלפים הם בכח האפשרי להיות שניהם לודקים לבן בכל מקום שדרך הפשט אינו אלא נוטה ומחליף מעל הדרש לא מתנגד לו אין מקרא יולא מידי פשוטו והדרשה תדרש כי אז יהיה פשוטי של מקרא כונה א' והדרשה כונה שניה ונאמר המקרא כיון אל שפי הכוונות בדרך בעל לשון לכוון פעמים אל כוונות שונות במאמר אחד אף כי תורת חלקינו אשר היא אמרת חלוקה. אחת דבר חלקים ורבות ישמיע :

אמנם אם הדרך הנראה לנו מפשוטו של מקרא הוא בותר ומתנגד לדרך הדרש המקובל ומועהק אלינו מאת חכמינו ז"ל עד שאי אפשר שיהיו שניהם לודקים כי הסותר נמנע אז חובה עלינו לילך בדרך הדרש כי אנו אין לו אלא קבלת חכמינו ז"ל ובאורם נראה אור. אולם אנחנו לא נודע מה נעשה כי הנה חז"ל (שבת ע"ג יבמות כ"ד) אמרו אין המקרא יולא מן פשוטו שמשמעו האמיתית שהדרשה בכל מקום אינו רק הפשט הנכון ושארין הדרשה חולק בשום אופן על פשט הכתוב ורב כהנא כאשר שמע הלמוד המועיל הזה מרוב שמחותנא יתיה מרביה ארבעין זמנין וגם איך יתכן שהפשט והקבלה יהיו בותרים זה את זה הלא שניהם מרועה אחד נהנו ואב אחד לשניהם ואל אחד אמרן :

אמנם האמת יורה דרכו כי הפשט והדרש משולבים המה איש אל אחיו יתרו יתלכדו ולא יתפרדו לעולם כי אמת לא יסתור את האמת ואם נראים לפעמי' כסותרים הוא רק לעינינו העטלפי' אשר אין ביכולתם לראות אור הפשט האמיתי. אבל האדירים קדמונינו החכמים ז"ל אשר בישיבות ובמקהלות יחד איש פני

ג) (שמות כ"ד ה' ו' ז' ח') וישלח אדם נערי בני ישראל ויעלו עולם ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים. ויקח משה חלי הדם וישם באגנות וחלי הדם זרק על המזבח. ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וגשמע. ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הגיה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה:

תרגום וישלח ים בוכרי בני ישראל וכו'. זגסיב משה פלגות דמא זסוי במזרקיא ופלגוס דמא זרק על מדבחת. זגסיב ספרא דקימא וכו'. זגסיב משה ית דמא זרק על מדבחת לכפרא על עמא ואמר הא דמא דקימא דגזר ה' עמכון על כל פסגמיא האילן:

ומאור יש להפליא על תרגום אונקלוס הלז מה ראה על ככה ומה הגיע אליו לפרש המקרא ויזרק על העם זרק על מדבחת לכפרא על עמא אשר מלבד שפרשו הוא נגד פשע המקרא במשמעותו שזרק על העם ממש. עוד כותב הלמוד ערוך (כריתוס ט') תניא רבי אומר (במדבר ט"ו ע"ז) ככס כאבותיכם מה אבותיכם לא נכנכו לבריה אלא במילה זטבילה זהרלאת דמיס וכו' בשלמא מילה דכתיב (יהושע ה' ה') כי מולים היו כל העם היוולאים וגו' הרלאת דמיס נמי דכתיב (שמות כ"ד ה') ויזבחו זבחים וגו' אלא טבילה מנ"ל דכתיב (שם שם ח') ויזרק על העם ואין הזאה בלא טבילה ע"כ. הרי לך דעת שפתי התלמוד ברור מללו שהזריקה היה על העם ממש ולא על המזבח:

ועתה קורא הישר הסכת ושמע מה בספר לי רבי ברוך בענדט הרב

פני דעכו סמוכים לדורות הקבלה זהנבואה יותר ממנו המה ראו את אור הפשט האמיתי באופן שפשט והדרש הולכים סמיד אל מקום אחד:

על זה נתן הלדיק ר' זלמן ז"ל עניו ולבו כל הימים לפרש כל המקראות שבהנ"ך באופן נאום להיות הפשט והקבלה מהאימות יחדיו ולא יספרדו. זהגס בדרש שלפנינו בהשקפה ראשונה כופר הפשט את הקבלה כי הקבלה אומרת שהמזוזה פסולה לרצוע עליה והפשט אומר שהמזוזה בסירה לרצוע עליה שנא' והגישו אל הדלת או אל המזוזה אשר משמעו שניהם הויס וכשרים לרצוע עליהם:

והנה הלדיק יגע ומלא לפרש באופן נאה שיסכים הפשט עם הקבלה עד"ז כי מנינו מלס או פרושו כמו חס (שמות כ"א ל"ז) או גודע כי שור נגח הוא. פירושו כמו חס נודע כי שור נגח הוא ומעשה פונת המקרא כך הוא והגישו אל הדלת זכא הכתוב לפרש אימתי הדלת כשרה לרצוע עליה או אל המזוזה פירושו חס אל המזוזה רנינו לומר חס הדלת עומד אלל המזוזה כאשר בא אלנו בקבלה מה מזוזה משומד אף דלת משומד נמלא פשט והקבלה מחאימים יחדו ונכרים דברי אחת שכונת המקרא כך הוא משני שבהרגומים המטורפים והמזוקקים כך היא הגר' ויקרביניה לות דשא דלות * מזוזהא דנונו לומר אלל דלת אשר היא אלל מזוזה דהיינו משומד והדברים מאירים ושמהיס כנהינתן מסיגי זה הוא פרי הלמוד של הלדיק במקרא וזה הגיבט עמלו בתרגום. יזאת היסה אחת מהגולותיו הנפלאות אשר לפעמים היה מפרש מלה אחת באופן שלא הירגלנו מעולם לפרש ככה וגלל זה נפתח שער סגור בתורה ודברי חז"ל):

* בעינתן בן עזיאל שם תנוסחא ויקרביניה לות דשא דלות מווחתא אש"ל שטעות הדפוס הי' מן ח' ל"ס י"י וצ"ל דלות מווחתא.

הרב מדיטל (בעל המחבר ספר נר חמיר) בהיותו עוסק בחזרו על מהכת כריתות רבת שבעה לה נפשו העמל והיגיעה לבקש איזה סמך מן החלמוד או מספרי וספרא והוספתא לפרוש התרגום שזכרנו אבל לא מלא. שאל לרבנים גדולים ואין פותר לו ובמסעות העתים נהיה שאל לוויילנא העדינה ושאל את פי הלדיק רבי זלמן אס יש איזה משענה לפרוש התרגום הלז ויען הלדיק ויאמר יש ויש לו עמוד של ברזל להשטן עליו וכי זה הוא :

גרסינגן (יבמות מ"ו ע"א) חנו רבן גר בזה"ב שאל ולא טבל ר' אליעזר אומר הרי זה גר שכן מלינו באבותינו שמלו ולא טבלו (פרש"י באבותינו צימי משה כשילאו ממלרים וילאו מכלל בני נח לקבל ההורה ולקבל פני השכינה) טבל ולא מל רבי יהושע אומר הרי זה גר שכן מלינו באמהות שטבלו ולא מלו (פרש"י באמהות נשותיהם שטבלו כמפרש לקמן) וכו' ורבי יהושע נמי גילף מאבות ור' אליעזר נמי גילף מאמהות וכו' אלא בטבל ולא מל כולי עלמא לא פליגא דמהני כי פליגא במל ולא טבל רבי אליעזר גילף מאבות ורבי יהושע באבות נמי טבילה הוה מנא ליה אילימא וכו' אלא מהכא ויקח משה את הדם ויזרק על העם וגמירי דאין הזאה בלא טבילה גרבי יהושע טבילה באמהות מנא לן סברא הוא דאם כן במה נכבו התה כנפי השכינה ע"כ :

תוספת ורבי יהושע טבילה באמהות מ"ל. אע"ג דאית ליה דאין הזאה בלא טבילה שמא הגשים לא היו בכלל אותה הזאה אי נמי משום רבי אליעזר אלטרדיך האי טעמא דמסיק משום דאיהו נמי נטדה דבטבילה לחוד כגי

כדאמר לעיל בטבל ולא מל כ"ע לא פליגי דלית ליה אין הזאה בלא טבילה : **והנה** ראינו באמת שדעת רבותינו בעלי ההוס"ה היא שר' אליעזר חולק בזה על רבי יהושע והכר יש הזאה בלא טבילה אבל הוא דוחק קלת לומר כן מפני שרבי יהושע לא מדעיה אמר כן אלא גמרא נמירי ליה דאין הזאה בלא טבילה ואיך יחלוק רבי אליעזר על זה ואף שמלינו לפעמים פלוגתא כזו מכל מקום דוחק הוא לומר כן מלד הסברא כל זמן שלא מלינו מפירש כן. והלדיק יגע ומלא לשיטה אחת מרבותי הגדולים מפורש בה שלא כדעת בעלי החוסשות. דהיינו שר"א סובר גם כן הגמרא גמירי דאין הזאה בלא טבילה כמו רבי יהושע אך רבי אליעזר חולק בזה על ר' יהושע שסובר דלא היה כאן הזאה כלל כי מה שאמר הכתוב ויזרק על העם פרושו שזרק על המזבח לכפר על העם ולא על העם ממש נמלא שלא היה כאן הזאה ולא ה' כאן ממילא טבילה :

וגרסינגן עוד (מגילה ג' ע"א). ואמר רבי ירמי' ואי תימא ר' חייא בר אבא תרגום של הורה אונקלוס הגר אמרו מפי רבי אליעזר ורבי יהושע ע"כ. ופרשו המפרשים לפעמים שמע מפי רבי אליעזר ותרגום ע"פ רבי אליעזר ולפעמים שמע מפי רבי יהושע ותרגום על פי רבי יהושע ואם כן אפוא אינו רחוק ממרכז האמת אולם קרוב הוא מאד לומר שרבר זה שמע אונקלוס מפי ר' אליעזר על כן תרגום ונסיב משה ית דמא וזרק על מדבחה לכפרא על העם להורות דלא היה כאן הזאה מעולם וממילא לא מוכח מכאן דהיא טבילה :

[ד] **(ויקרא י"ט כ"ו)** לא האכלו על הדם לא

לריך להיות בין שתי התצות אחודי עיינין והכניסה בחוץ וכל רעהו כמוהו בעל הדפוס ועשה גם הוא כמוהו ומאות ד' נעשה ריש ונעשה ממנו אחיזת עינים להקורא :

הנה הוא אמת גמור וברור לא יכחיש רק מי שיש לו עיני עטלף או מתעקש אשר דברי לריקים יסלף ואין ספק אלו היה המפרש חי פה עמנו עומד היום היה עומד כמשפחה מחריש ומתפלל עלמו על פרושו והיה אומר לא ידעתי נפשי איך ילאת שגגה כזאת מלפני והיה מקבל באהבה והנה רבה האמת ממי שאמרו :

ורמען הראוהך קורא הישר עד היכן מגעת יד חסרון הפקיאיות בלמוד התרגומים אליגס נא עמך שגיאת אחת שילאת מרב אחד וחכם מובהק בדורנו אשר כתב בסוף ספרו כדברים האלה :

[ה] **(ויקרא כ"ז ז')** וחבר לא תעבור בארלכם . ומתרגם התרגום ודקטלין בחרבא לא יעידון בארעכון . וכחב ע"ז הרב ז"ל ודבר חימה הוא זה הברכה זו קללה היא לפי התרגום . וראיהי בחומש דפוס אמשטרדם עם שלשה תרגומים על הגליון שנשחבש בזה מאוד עמוד עליו והגהתי מלבי שטעות נפל בכל הספרים ולריך להיות לא יעידון ברי"ש כדרשת חז"ל אפילו חרב של שלום ואח"כ שם בפפערשי (שם מקום) מלאתי חומש בכחב על קלף מכמה מאות שנה פסוק אחד מקרא פסוק א' תרגום אח"כ גראיתי שם בתרגום לא יעידון בריש כדברי וששתי ע"כ :

והנה לו ראת הרב ז"ל את דברי המחורגמן בשרש ערה לא היה

לא תנחשו ולא תעוגו . זה לשון תרגום יונתן בן עוזיאל . לא תיכלון מבשר כל נכסחא עד לדמא קייס במזרקיא לא תהוי נטרי נחשין ולא אחורי סנהדרין עיינין . והנה ארבעה תיבות האלה לא אחורי סנהדרין עיינין הם כמו מדה סחומה אשר לא נוכל לפותרם בארז שכל :

וזה לשון המפרש לא תהוי נטרין נחשין פי' שלא יהיו שומרים נחושים ולא אחורי סנהדרין עיינין פי' שלא יעיינו ולא ילמדו בזה מסנהדרין גם שהם בקיאים בנחושים ומעשה כשוף דשאני כדי להתלמד ולהבין ולהורות כמה מעשיה' מקולקלים לעשות אי אחא למד אבל אתה לומד להבין ולהורות ע"כ :

ראה קורא משכיל ראה את הלחץ והתלאה אשר מלא את השכל הישר בפירוש הרחוק הלזה . אמנם האמת עד לעלמו כי לא עלה זה על דעת בעל התרגום מטולם :

אמנם הענין כך הוא כי בפני' התרגום לא היה כתוב רק לא אחודי עיינין ופירושו אחיזת עינים ותיבת סנהדרין איטרק ליון מראה המקום שהיה כתוב על הגליון להודיע מקור הדבר כאלו אמר שפירוש הזה של לא תעוגו התורה על אזרה אחיזת עינים מקורו נו"ב ממסכת סנהדרין כי באמת תנין (סנהדרין ס"ה) חנו רבנן מעונן ר"ש אומר זה המעביר שבעה מיני זכור על העין וחכמים אומרים זה האוחז את העינים ע"כ . והסופר כתב חבת סנהדרין מחוץ למראה מקום ועשה איזה נקודה או רושם על תיבת עיינין או בין שתי התיבות האלה להראות שהמראה מקום מחימם להם ונחגלגל הספר לידי מעתיק בור והיה סובר שתיבת סנהדרין לריך .

שש ועלו על מליאה זו ולא היה משיב את
 אחרים בפרושו וזה לשון המפורגמן עדה.
 רוב לשון העברה התרגום דומה לעברי
 ומעטים מתורגמים לשון עדה (ישעיהו
 מ"ה י"ד) צויקים יעבורו. כבולשלין
 יעידון. (שם כ"א כ"ג) וכחן לעזברים.
 וכשוקא לעדן. וכן כל עובר וכב תרגום
 דעדי ותאיב. (דניאל ג' כ"ח) וריח נור
 לא עדה כהון. הרי משמע בפירוש שמלת
 עדה היא לשון העברה ומה יש להרב
 עוד לזעוק נגד הנוסחא הנכונה היא
 ולהגיהה אופה :

אורם הלדיק הזה החיה את הלמוד
 הזה ונער אותו מעפרו וינטלו
 וינשאו עד לבא השמים הוא נפת נשמת
 חיים בדברי התרגומים במקומות רבים
 אשר היו סתומים וסתומי' והלימים והפרחי'
 והחדושי' שעשה על התרגומים הן הן
 עדין על גבורותיו ונוראות שאף מי שלא
 ראה ולא ידע עולם פרשת גדולה יבין ויכיר
 אם יסתכל באור אלקי אשר הופיע על
 פרושו היקרים :

[ו] **במדבר כ"א י"ד** על כן יאמר
 בספר מלחמות ה' את והב
 בכופה ואת הנחלים ארטון (תרגום
 אונקלוס) על כן יתאמר בכפרא קרבין
 דעביר ה' על ימא דכוף וגבורן דעל
 נחלי ארטון :

והנה במסכת ברכות (דף נ"ד ע"א)
 תנא את והב בכופה שני מלורעי'
 סיו דהו מהלכין בסוף מחנה ישראל ע"כ.
 ויש להרגיש למה נטה בעל התרגום מן
 דרשת חז"ל ומתרגם על אופן אחר הלא
 דבר הוא :

אורם נבין הענין לאשורו על האופן
 שזכרנו והנה בלי ספק הוא
 לפי דרשת חז"ל בברכות שהשתי מלות
 (יא)

את והב שני שמות מלורעים הם ומלת
 בכופה שהלכו לסוף מחנה ישראל הטעם
 שהלכו דוקא לסוף מחנה ישראל הוא
 מפני שהמלורע משלח חוץ משלש מחנות
 וגרסיין (מנחות ל"ה ע"א) בשעת סלוק
 מסעות קדשים נפסלין ציולא וזבין ומלורעין
 משלחין חוץ למחילתן (רש"י סלוק מסעות
 שהפריכה נגללות קדשים נפסלין ציולא
 שאין להם קלעים אעפ"כ המחנה קדוש
 וזבין ומלורעין חוץ ממחילתן מלורע חוץ
 למחנה ישראל והיו מהלכין בסוף המחנה
 כדאמר בברכות את והב בכופה) ורמינהו
 הוגללו הפרכות הותרו המלורעים והזבים
 לכנס לשם אמר רב אשי ל"ק כו' דהגית
 רבי אליעזר אומר וכו' הלמוד לומר
 (במדבר ה' ז') וישלשו מן המחנה כל'
 לרוע וכל זב וכל עמא לנפש בשעה
 שטמאי מתים משלחים זבין ומלורעי'
 משלחין אין טמאי מתים משלחים אין
 זבין ומלורעים משלחין (פירש דכשהוגללו
 הפרכות שוב אין מחילה לטמאי מתים
 להשלח דטמא מה מותר במחנה לוייה
 וסבר ר' אליעזר דשוב אין זבין ומלורעין
 משלחין אבל רבנן סברי אפ' שטמאי
 מתים אין משלחים כשהוגללו הפרכות
 זבין ומלורעין משלחין) :

ובזה נבין הענין על מכונו שהברייתא
 דברכות אתיא כרבנן דסברי אפי'
 בשעת סלוק מסעות זבין ומלורעין חוץ
 למחילתן משלחין כאשר מבואר להדיא.
 בפרש"י שזכרנו על כן היא סוברת את
 והב הם שמות שני מלורעים וככופה
 פרושה שהלכו לסוף מחנה ישראל מפני
 שלא היו רשאים לילך בחוץ מחנה ישראל
 אפי' בשעה שהוגללו הפרכות אבל התרגו'
 של תורה אשר כבר זכרנו שאונקלוס הגר
 אמרו מפי ר' אליעזר ור' יהושע. ור'
 אליעזר

שש משזר

קדש וחליה הי' חול ולה שני פהחיס אי' לקדש
וא' לחול ובחליה של חול הכנהדרין יושבין
ע"כ. ועיין תוספת י"ט כנהדרין פי"א
מ"ב :

הקדמה הרביעייה הנה אמרו חז"ל
(יומא ס"ט) אמר ריב"ל

למה נקרא שם אנשי כנה"ג שהחזירו
את העטרה ליושנה אחא משה ואמר
(דברים י' י"ז) האל הגדול הגבור והנורא
אחא ירמיהו אמר עובדי אלילים מרקדים
בהיכלו איה נוראותיו לא אמר ערא.
שנא' (ירמיהו ל"ב י"ח) האל הגדול
הגבור ה' לבאות שמו. אחא דניאל ואמר
עובדי אלילים משתעבדים בצניז איה
גבורותיו לא אמר גבור שנא' (דניאל ט'
ד') ולמטה אנא אדוני האל הגדול
והטרא וגו'. אהו אנשי כנסת הגדולה
ואמרו אדרבא זו היא גבורותיו ואלו
נוראותיו זו היא גבורותיו שבוש את
כעכו וטתן ארץ אפים לעובדי רלונו ואלו
הן נוראותיו שאלמלא טראותיו אומה
אחת היאך יכולה להתקיים בין שבעים :

ואתה קורא היבר השקיפה ממעון
שכלך וראה איך כל הדברים
האלה כללם וכתמונתם נרמזים במקרא
הזה ותרוממו וזה באורו שהשכינה כביכול
אומרת לאנשי כנסת ישראל בתי הטיבי
דרכך ומעללך עד שבזכותך ישובו הסנהדרין
לגבולם וזה הסבי ואמר התרגום אכסרי
רבניך שיהיו יושבין בעגל כמו שמבואר
בהקדמה ראשונה שהסנהדרין ישובו כמו חלי
גורן עגול :

וליהודיע למי מיושבי גורן עגולה היא
מלפת בזאת אומרת עיניך
ופירש התרגום חכימי כנישתא רבא שהם
אנשי כנסת הגדולה שנקרא עיניך כמבואר
בהקדמה שניה :

ומרוב

אליעזר סוכר כשהוגללו הפרוכת מותרין
לזבין ומטרעין ליכנס ולילך בתוך מחנה
ישראל על כן נטה נודרשה חז"ל בצרכות
ודרש את והב צסופה על קרבין דעבד
ה' צימא דסוף :

[א] **(יש"ו י"ד)** הכבי עיניך מנגדי
שהם הרהבוי וגו'. התרגום

אכסרי רבניך חכימי כנישתא רבא
חזר חזר לקבלי די אטן אמלכוני בגלותא :
הנה ידע כי סנהדרי גדולה היו יושבין
בעגל כמו שכח רבינו הגדול

הרמב"ם (ס' שופטים ה' כנהדרין פ"א
ד"ג) קובעין בתחלה ב"ד הגדול במקדש
והוא הנקרא סנהדרי גדולה ומגיינס ע"א
וכו' הגדול בחכמה שכלן מושיבין אהו
ראש עליהם והוא ראש הישיבה והוא
שקורין אהו החכמים בכל מקום נשיא
והוא השומד תחת משה רבינו ומישבין
הגדול שבשבעים משנה לראש וישב
מימינו והוא הנקרא אב"ד ושאר השבטים
יושבים לפניו כפי שניהם וכפי מעלתם
כל הגדול מחברו בחכמה היה קרוב
לנשיא משמאלו יותר מחברו והם יושבין
בכמו חלי גורן בעגל כדי שיהי' הנשיא
והאב"ד רואין כולם ע"כ :

הקדמה שניה הובא במדרש הלפיות
על מקרא (שה"ש ז' ח')

עיניך ברכות בחשבון אלו אנשי כנה"ג
שעלו למספר ק"ך זקנים ולמה קורא
לוחם עיניך אפני שהיו עיניהם לופות
למרחוק יותר ממה שלפו ירמיהו ודניאל
(כמו שמבואר בהקדמה ד')

הקדמה שלישית שמקום הסנהדרין
הי' בלשכת הגזית המוך
לשכינה כפי שהורה' לט רבינו הרמב"ם (ס'
עבודה ה' בית הבחירה פ"ה ה' י"ג) לשכת
הגזית שבה סנהדרי גדולה יושבת חלי' הי'

זמרו חיבתה אותם מסמנת ומליינת את המקום אשר מגמתה שיטתו שמה ואומרת מנגדי ותרגום לקבלי זרלוגו לומר שהשכינה כזיכול אומרת שמגמתה שיטתו אנשי בנה"ג בלשנת הגזית בחליה שהוא חול שהוא נגד חליה של קדש אשר שם משכן השכינה כמבואר בהקדמה שליטת :

שוב מפרש הכהוב זאומד שהשכינה כזיכול אומרת דעו בניי כי לא על חנם אני מחבב את קדישי עליזים דורו של אנשי כנסת הגדולה יותר מכל הדורות שהם הרהבני ופירש ההירגום די חנון אמליטני בגלותא והוא פירושו של מלת דבב שהוא לשון גדולה ור"ל שירמיהו זדניאל זה דלה לשלול ממני בגלותא חאר הגבורה וזה חאר המזרא חבל אנשי בנה"ג קלעו בשכלם אל השערה והחירו עטרה לחשנה כמבואר בהקדמה הדביעית וגלל זה גם אני מחבב אחסם ביותר :

בן דנה דבינו ירוחס כתבשם הרמב"ן דהאיש צימי חבלו מותר לחכול עם אשתו בקערה אחת ואפי' בחבוק ונסוק וביולא בהן מותר ע"כ. וכתב עליו דבינו ירוחס ודאוי להתמיר שאין להתיר שום קורבה זולת מוינת הכס והלעת המטה ורחילת פניו ידיו ורגליו מללא התיר יחר בגמרא ע"כ :

זכר דרשנו מעל ספר ה' נמוקי החכם הגדול דבינו יוסף קארו כספר ביה יוסף (אשר הובא שם דברי ד' ירוחס) והנה הוא יקר דוח איש תבונה עבר מזה המקום בלתי התעורר מאומה ולא דבר בסברת רבינו ירוחס למדע ועד טוב באופן כי שהיקחו נראה כהודאה מקוימת שאין לו ראיה נוספת על איסור חבוק ונסוק בימי חבל זולת הראיה

שהביא רבינו ירוחס בעלמו : **אולם** הלדיק ר' זלמן יגע ומלא דבר זה מפרש בחר היעב בתרגום קהלת על מקרא (שם ג' ה') עת לחבוק ועת לרחוק מחבק. ובתרגום עדין בחיר לגשפיה אתתא ועדין בחיר לרחקא מגשפא בשבעת ימי חבלא ע"כ. והי' שם ועלו על מליאה זו בעל כל חמדת חבל :

שוב הפליא עלה והגדיל חושיה לעשות לייס זפרתים למאמד התרגום הזה כי באמת ראוי לתת לב מאין ילא לבעל התרגום שהמקרא הלזה באסור חבוק ונסוק בשבעת ימי חבלו מיירי אולי הוא מדבר מענין אסור חבוק ונסוק בשבעת ימי נדה אשר אין חולק עליה :

אמנם האמת יורה דרכו כי בהסקפה ראשונה היה ראוי לכסוב עת לחבוק זעת שלא לחבוק אולם התרגום דורש חאלו נכתב חבת מחבק בשוא חמת המס שהוא תואר שהארי הוא מזרה על שם דבר. נמלא שפירוש המקרא כך הוא עת לחבוק זעת לרחוק מחבק רטמ לומר שאהה לריך לרחוק את מי שנקרא מחבק באופן שמלדו הוא מותר לחבק ויאות לו תואר מחבק. אולם מלדך לריך אהה לרחק אותו ואם כן אפוא פירוש הכחוב אין ספק שהמקרא מדבר מענין אסור חבוק ונסוק בשבעת ימי חבל של איש או של אשה אשר אז שכנגדו מחואר באמת בשם מחבק מפני שהוא אינו חבל ומותר בחבוק אך החבל לריך לרחק מאתו חבל בשבעת ימי נדה אז חל האסור על שניהם בשזה לא ילדק תואר מחבק על שום א' מהם כי זה כמו זה אסור בחבוק והוא נחמד למדין :

ג] שמואר (ט"ו י"ז) וילא המלך וכל העם ברגליו ויעמדו בית המרחק

שש משזר

ברגליו שעמדו כולם עמו והא אסור להם לעמוד בחוץ ד' אמותיו ע"כ חרגם יהונתן ונפק מלכא וכל אנשי ביתיה ואנשי ביתו של אדם מותרים לעמוד ולישב עמו ולשמשו על כן סיים הכתוב ויעמדו בית המרחק לשון רבים שעמדו כלם עמו במקום רחוק מאנשים אחרים. מלאתי בכתובים שנמסר לי מרבי שמעון מורה דק בווילנא :

ד. פעם אחת ישבו מסבה של תלמידי חכמים ענה א' מהם ואמר הרב רבי אלי' בן חיים ז"ל המליא כלל חדש דעל פחות משלשה לא שייך מלת כל או כולם וכל מקום שנזכר במקרא מלת כל או כולם נכלל בתוכה שלשה או יותר וראיתו מהא דאמרינן (ברכות י"א) מאי מצריך וכו' אמר רב פפא הלכך נמרינהו לכולהו פי' אשר קדשנו וכו' ובערב נא וכו' אשר בחר בנו וכו' וכחצו החוספות (פסחים ק"ד) הובא כאן באשרי דלא גרסינן והערב נא צו"ו רק הערב נא דאל"כ אין כאן רק שתי ברכות ואיך קאמר רב פפא נמרינהו לכולהו הוה ליה למימר הלכך נמרינהו לחדויהו ע"כ ומזה הוליד הרב רבינו אלי' בן חיים הכלל הנזכר שעל פחות משלשה לא שייך מלת כל או כולם :

והצדיק הי' אז עלם רך אף הוא פתח פיו ואמר הלא חרגום מפורש סותר הכלל הזה. והוא (משלי כ"ב ב') עשיר ורש נמגשו עושה כולם ה'. ופירש החרגום עתרא ומסכנא פגען חד בחד והרויהון אלקא ברא אינון ע"כ. הרי מפורש באר הטיב שגם על פחות משלשה מתיחס מלת כולם. ויחרישו כולם כי לא מלאו מענה :

ה. חכם אחד עסק בחבורו של הרמב"ם הלכות

המרחק. (תרגום יהונתן) ונפק מלכא וכל אנשי ביתיה וקמו באחר רחיק :

ובהשקפה ראשונה יש להפלא על התרגום מי ומה מכריח

אותו לפרש וכל העם אשר ברגליו דוקא על אנשי ביתו של דוד ולא על כל העם ממש כמשנעמת פשוטו של מקרא :

ואמר הלדיק שיחבן מאד פרושו ע"פ ההלכה הידוע שאסור ליטב בחוץ

ארבע אמות של המנודה כמבואר מעובדא דיתגור עכנאי (בבא מליעא נ"ט) שברכוהו

אח ר' אליעזר וישב לו ר' עקיבא ברחוק ד' אמות ממנו גם הלכה מבוארת היא

שאשמו ובני ביתו של המנודה מותרים ליטב בחוץ ד' אמותיו ולשמשו כמבואר בעובדא

דר' אליעזר שם שהורקם בנו היה משמשו והובא הכל באורך בטור וב"י זש"ע יורה

דעה (סי' של"ד בעף ב') :

ובמדרש (במדבר רבה פ"ג) גם הובא צילקוט שמואל (סי' ג"ה)

דרש נפלא וז"ל יש נבחר ונדחה ונתקרב דוד נבחר (ההלים ע"ח ע')

ויבחר בדוד עבדו וגו' ונדחה (דרכיב) וילא המלך וכל העם ברגליו ויעמדו בית

המרחק : ר' יהושע בן לוי אומר שנחזהו וקבל עליו נדויו הה"ד (שמואל ב' ט"ו כ"ט) ודוד עולה במעלה הויחיס עולה

ובוכה וראש לו חפוי והוא הלך יחף (פי' שנהג עלמו כמנודה) ונתקרב אמר ר' יודן

עירי היחירי הי' רבו וקרבו שנא' (תהלים קי"ט ע"ט) ישבו לי יריאך וגו' ע"כ :

ואם כן אפוא לדעת המדרש שנדוהו זהא קבל עליו הגדוי ונהג עלמו

כמנודה שהלך יחף בלי געילת הסנדל והרחיק עלמו מן העדה מה ז"ש הכתוב

ויעמדו בית המרחק לשון רבים אשר משפטו דקאי אריבא דקרא וכל העם

שש משור בה

בבית כור והכי נמי עולם אחד מששים
בנן עדן ודי לו בהמליח הטננים המשקים
את הגן (כי העולם הוא אחד מששים
בנן) ע"כ. העולה מזה שהתמזלית הוא
חלק אחד מששים בננף הדבר :

הקדמה שניה אמרו חז"ל שהחלום
הוא אחד מששים בנבואה
נמצא שהחלום הוא תמלית מנבואה. והנה
מי שיש לו עינים לראות רואה שהתרגום
מפרש מלת שמך כמו אשר מן והוא לשון
תמלית :

ומעתה זה ביאורו אליפו התימני
אמר ואלי דבר יגונב ופירש
התרגום לותי אתאמר פתנס בנעיר ופרשו
ע"ד רש"י ז"ל אני שאיני מישראל אין
רוח הקדש נגלה עלי בפרהסיא רק בהסתר
והעלם לכן ותקח אזני שמך מנהו ובתרגום
ואליפת אודני קלת דאיתמלי מיניה ופרשו
שלא יכולתי לקבל דבר הנבואה בשלמות
רק התמלית ממנה שהיא חלק אחד
מששים בנבואה. כוב פירש הכהובמהו
התמלית מהנבואה בשטפים מחזיונות לילה
בנפול הרדמה על אנשים. ובתרגום
במחשבתא דמן חזתא בלילא ופרשו
שרחיה בלילה חלוס הנבואה שהוא אחד
מששים בנבואה וזה תמולתא חבל כל
הנבואה בשלמותה לא יכולתי לקבלה מפני
שאיני מישראל :

הנה כבר דברנו כי ירוד ירדנו בהחלה
כמה מעלות טובות ממדרגות
הלימוד והעיון בתרגומים הקדמונים זה
מאות רבות בשנים והיום רד מאד ערכנו
בהבנתם כי טח מראות עיניהם של בני
חדש ולא יבואו לראות מה טובם ומה יפי'
ומי משלנו אל מלך ישראל יעמוד בכודם
כמאז ומשנים קדמוניות :

אדם הלדיק הזה נפח נשמת חיים
בדברי

(הלכות תענית פ"ד ח') בכל יום ויום
משבע התעניות של מטר מחפללין
על סדר זה מוליחין את הדיבה לרחובת
של עיר וכל העם מתקבלין ומהכסים בשקים
ונוחנים אפר מקלה על גבי הדיבה ועל
גבי ספר הורה כדי להגדיל את הבכי
ולתענית לבס וכו'. וכחז מרן הכסף
מושנה ונוחנין אפר מקלה על גבי הדיבה
ועל גבי ספר תורה איני יודע מנין לו
לרבינו שנוחנין אפר מקלה על גבי ספר
תורה ע"כ : והחכם הלז היה מדבר על
לבו בלי ספק מפורש ומבואר באר הטיב
הוא באיזה מקום הילס איה מקומו ?
וייען הליק ויאמר הנה מקום אחי
לדברי רבינו והוא בתרגום של
אסתר על מקרא ומרדכי ידע וכו' (אסתר
ד' ח') בה שעהא אפיקו ית' ארונא
להרעא שובן ואפיקו עלוי ספרא דאורייתא
כד מדרך בשקא ומפלפלא בקטמא עד
כאן : הרי לך מקור טהור שממנו נובעים
דברי רבינו הרמב"ם :

[**איוב** ד' י"ב י"ג] ואלי דבר יגונב
ותקח אזני שמך מנהו בשטפים
מחזיונות לילה בנפול הרדמה על אנשים.
הרגום, לותי אתאמר פתנס בנעיר ואליפת
אודני קלת דאיתמלי מיניה. במחשבתא
דמן חזתא בלילא כד נפלא שינתא על
בני נשא :

הנה חז"ל אמרו (תענית יו"ד) אמר
ר' יהושע בן לוי כל העולם כולו
מתמלית גן עדן הוא שותה שנא' (בראשית
ב' י') ונהר יולא מעדן להשקות את הגן
ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים חנא
מתמלית בית כור שותה הרקב. פרש"י
כלי שמסקין ממימיו בית כור יכולין
להשקות בתמליתו שיעור זריעת תרקב
(שהוא שלשה קבין) שהוא אחד מששים

לכם לחם לר ומים לחן וגו'. ופרש"י ז"ל לא
 —היו כרוכים אחר הענוגים כאשר אהם
 (כרוכים) עתה שנא' (עמוס ו' ז') השותים
 במזרקי יין וראשית שמנים ימשחו (ישעיהו
 כ"ב ז"ג) והנה ששון ושמחה הרג בקר
 ושחט לאן אכול בשד ושחוט יין וגו' ע"כ.
 הנה אף שהעגין הוא אמת איננו פשט
 הכחוש אבל התרגום פי' על עומק פשוטו
 של מקרא :

דברי דוי עלי על שנתעלמו ממני
 פרושים יפים מהתרגום זעריים
 לאוזן שומעת שהראה לי עוד צעם הריא
 כולם יפנו אל ראש האחד ליכב המקרא
 ע"פ פשוטו וכולם היו מאידיים ושמיים
 כנתינתן מסיני :

אמר המסדר אוי לי על שבדי נחלה
 מכה כי מפני המזרות הימים אשר
 —הבהלוני וחני הזמן אשר נחחו כי נשכחו
 מאתי הרבה מפרושיו היקרים והנפלאים
 הראויים להאמר לפני מוצח ה' אשר
 בירושלים ולבי דוי עליהם כי רבים
 וקדושים היו אולם מהמעט אשר הלגתי
 פה ירגיש קורא המשכיל העובד והיוקר
 הכלולים בס :

בדברי התרגומים במקומות רבים אשר
 היו סתומים והתומים ואף מי שלא
 דאה ולא ידע עולם פרשת צדולתו
 יבין דכיר אם יסתכל באור אלקי אשר
 הופיע על פרושיו היקרים :

זכה דברתי במקבלות רבנות ישראל
 בוראנו ית' הלופה זמביט עד
 סוף כל הדורות ראה שדרך הגלות רב
 וארוך מאוד והדורות הולכים ומתדלדלים
 להיותם מרוחקים מן המצוע והמקור
 הראשון ובכל אחד המה מפרחקים
 יורדים —בשמתם. החכימה ההשגחה
 האלקות להמליח מומן לומן אדם גדול
 יהי כנר להאיר לדורות הבאים אחריו
 באלו הי' משך הזמן דרך ארוך וחשך מאד
 זיפראו בו מהחוס לפחוס נרות ואורות
 צדושים להאיר ללכת יומם ולילה והלדיק
 הלו הי' אחד ממיחודי הגרות אשר בדורנו
 אשר באורו ראינו אור בכמה למודים
 מלמדוים שונים ויותר מהמה בלמדיו
 ובבאוריו הנפלאים בסרגומים :

זכור אגי כאשר דבר עמי אורות
 התרגומים הראה לי למשל פי'
 הכתוב על מקרא (ישעיהו ל' כ') ונתן ה'

